

Skarta Energy Oy

UTAJÄRVEN ISOSUON VIITASAMMAKKOKARTOITUS

22.5.2024

Skarta Energy Oy

Julia Lineri

Envineer Oy

Tuomas Väyrynen

etunimi.sukunimi@envineer.fi

www.envineer.fi

Y-tunnus: 2850396-1

Projektinumero: 12228

1 JOHDANTO

Tämä viitasammakkokartoitus on tehty Utajärvellä sijaitsevan Isosuon aurinkovoimahanketta varten. Kohteena oli hankealue (Kuva 2). Hanketta toteuttaa Skarta Energy Oy ja hanke on rakenteilla.

Selvityksen maastotyön ja raportoinnin suoritti Tuomas Väyrynen (luontokartoittaja EAT) Envineer Oy:stä.

2 VIITASAMMAKKO

Yleiskuvaus

Viitasammakko (*Rana arvalis*) on luontodirektiivin liitteen IV(a) -laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain nojalla kielletty.

Viitasammakkoa esiintyy lähes koko maassa pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta. Runsaimmillaan laji on eteläisessä Suomessa ja merialueen rannikolla, erityisesti Perämeren alavilla rannikkoniityillä ja sen läheisyyden soilla. Laji suosii erilaisia kosteikkoja ja reheviä ympäristöjä ja on esiintymispaikkojen suhteen hieman valikoivampi kuin tavallinen sammakko. Lajia esiintyy mm. soilla, rantaniityillä ja rannoilla, erilaisissa pienvesissä sekä kaikentyyppisillä kosteikoilla ja luhdilla. Myös voimakkaasti muuttuneet kohteet soveltuvat lajille. Lajin lisääntymispaikat ovat yleensä pysyviä ja yksilöt saattavat vaeltaa 1–2 kilometrin päästä lisääntymispaikoille keväisin. (Saarikivi 2017)

Menetelmät

Menetelmässä karttatarkastelun ja maaston paikallistuntemuksen perusteella suoritettiin viitasammakoiden soidinäntelyyn pohjautuva kartoitus koko hankealueelle. Kartoitus toteutettiin sopivien sääolosuhteiden vallitessa (tyyni ja vuodenaikaan nähden lämmin ajankohta). Sää tietoja seurattiin kahdesta eri lähteestä: Ilmatieteenlaitos ja Foreca. Sää tietojen tueksi seurattiin havaintoja Suomen luonnontieteellisen keskusmuseon Laji.fi -tietokannasta kutuajankohtien määrittämiseksi hankealueen ympäriltä. Lisäksi seurattiin päivittäin viitasammakoiden kudun etenemistä eri puolilla Suomea eri lähteiden kautta, jotta nähdään kututilanteen kehittyminen Suomessa.

Viitasammakoiden esiintyvyys tarkastelualueella selvitettiin 13.5.–14.5.2024 klo 21:00–01:00. Hankealue kuljettiin kauttaaltaan läpi sammakoita kuulostellen.

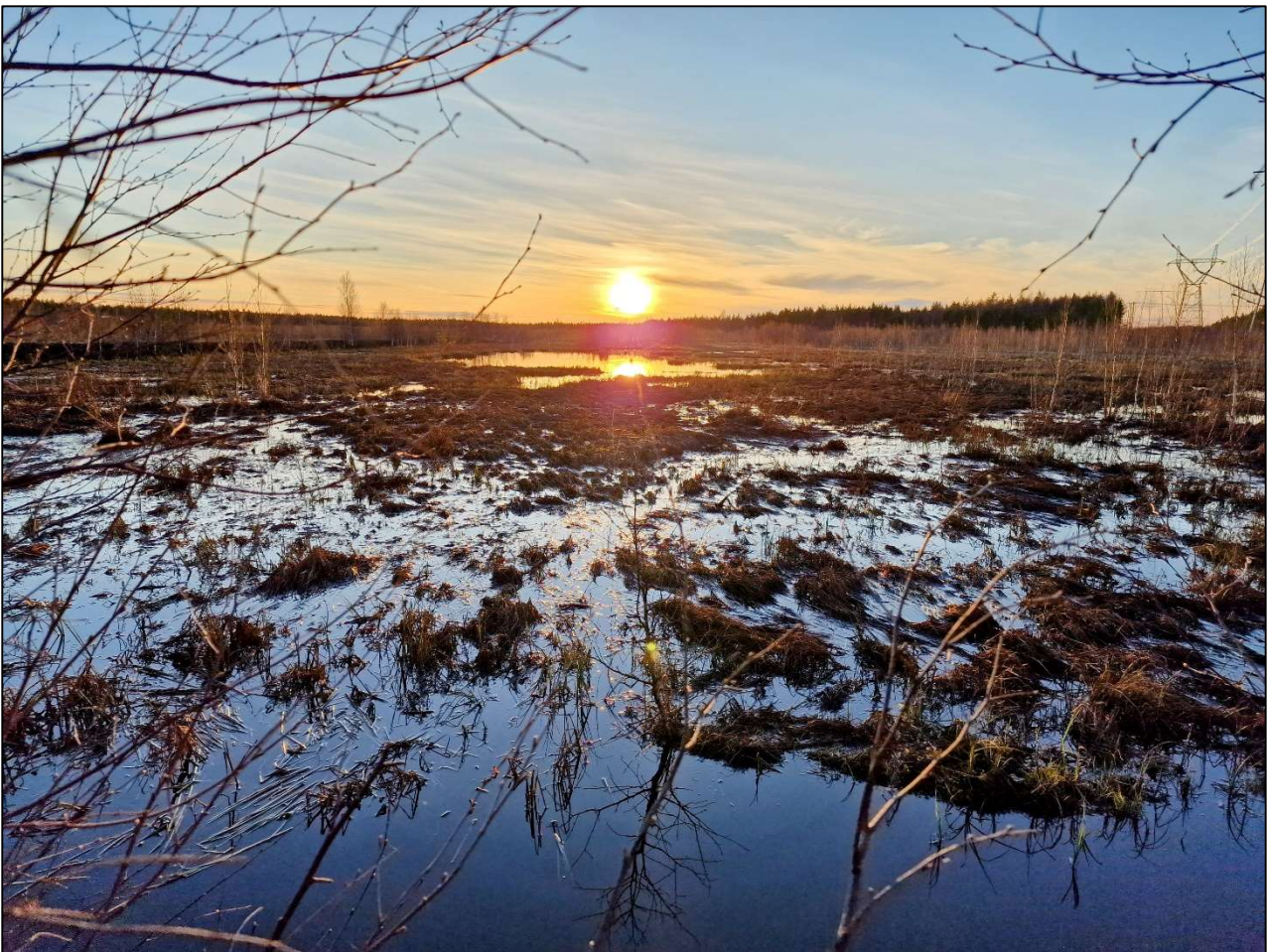
Kartoitus toteutettiin havainnoimalla äännelevät yksilöt kohteilla. Saarikivi (2017) on Ympäristöministeriön julkaisussa esittänyt viitasammakolle soveltuvat kartoitusajankohdat ja kartoitusmenetelmät. Kartoituksen onnistumisen kannalta huomioidaan seuraavat tekijät:

- Lisääntyminen tapahtuu keväällä sään mukaan Etelä-Suomessa vapun aikaan toukokuun alkupuolella ja Lapissa noin kuukautta myöhemmin. Viitasammakon kutuajankohta on tavanomaisesti noin viikko ruskosammakon lisääntymisen jälkeen. Sääolosuhteiden kehitys tulee kuitenkin ottaa huomioon.

- Sää tulee olla tyyni ja vuodenaikaan nähden lämmin.
- Kutuaikaan viitasammakot ovat äänessä pitkin päivää, mutta iltaisin taustamelua (liikenne ym.) on vähemmän, jolloin etenkin liikennöidyillä alueilla kutua tulee havainnoida iltaisin. Kutu on myös vilkkaimmillaan illan ja alkuyön tunteina.

3 TULOKSET

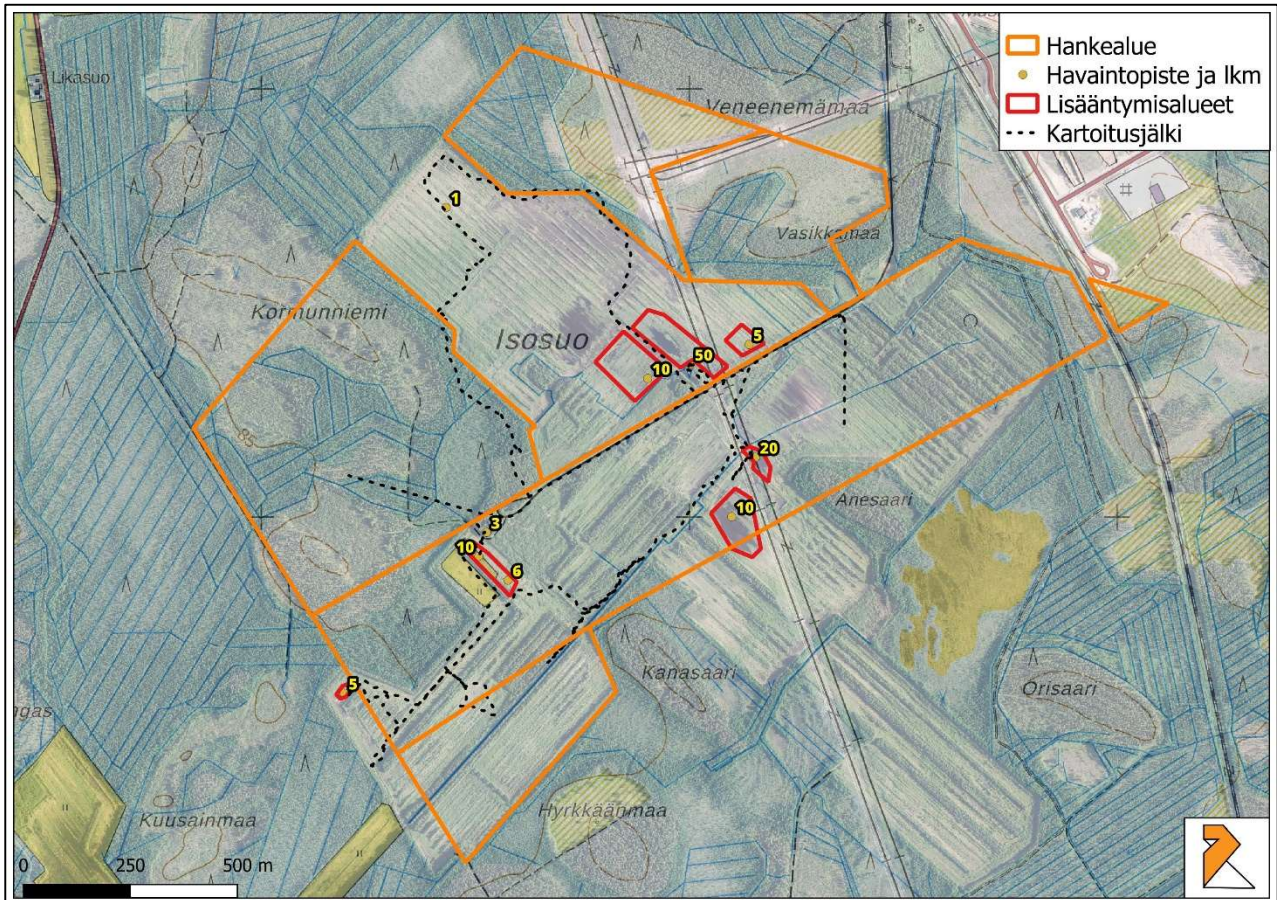
Kevät 2024 oli oikutellen etenevä, viileä ja useiden takatalvien sävyttämä. Reilu viikko vapun jälkeen ilmat alkoivat kunnolla lämpenemään. Viitasammakoiden oli havaittu aloittelevan kutuaan Pohjois-Pohjanmaalla Oulun eteläpuolisella alueella toukokuussa noin 10.–12.5.2022 (Laji.fi ja T.Väyrynen omat havainnot). Tämän perusteella Isosuon alueen viitasammakkokartoituksille varattiin seuraava sääolosuhteiden puolesta sopiva ilta. Kartoitusajankohdan valinta onnistui mainiosti ja viitasammakoiden kutu oli tuolloin epäilemättä kiivaimmillaan, minkä ansiosta lajin esiintymisestä saatiin alueella hyvä kuva. Selkeänä ja tyynenä iltana kuuluvuus oli myös hyvä ja viitasammakoiden ääni pystyttiin havaitsemaan jopa noin 400 metrin etäisyydeltä (Kuva 1). Näin ollen koko alue saatiin kartoitettua kattavasti.

Kuva 1. Kartoitusillan olosuhteet auringon laskiessa. Kuvassa viitasammakoiden suosimaa kosteikkoa alueelta voimalinjan alta.

Kartoitusaikaan ilma oli lämmin. Päivälämpötila oli ollut jo noin + 20 asteen tiennoilla ja vielä alueelle saavuttaessa se oli noin +15 astetta. Yhden aikaan yöllä lämpötila oli +5 kartoituksen loppuessa.

Isosuon hankealueella havaittiin usealla eri kohteella viitasammakoita (Kuva 2). Lajin soidinryhmiä tallennettiin kartoituksen yhteydessä yhteensä yhdeksästä eri paikasta ja niiden yhteenlaskettu yksilömäärä oli noin 120 yksilöä. Luonnollisesti tämän lukumäärän vaihtelumäärä on iso, sillä tarkkojen yksilömäärien kirjaaminen kohteilta on mahdotonta. Seisovan veden altaita (Kuva 1) tai runsaskasvustoisia märkiä kosteikkoja (Kuva 3) rajattiin yhteensä 7 lajin lisääntymispaikaksi (Kuva 2). Vahvinta esiintymisaluetta alueella ovat voimalinjan alla sijaitsevat lampareet. Yksittäinen viitasammakkohavainto alueen luoteisosassa koski todennäköisesti kutupaikalle siirtyvää yksilöä ja yksi kolmen koiraan kuturyhmä oli alueen keskellä tuoreessa kaivannossa. Näitä ei katsottu lajille merkittäviksi kohteiksi.

Kuva 2. Viitasammakkohavainnot, rajatut lisääntymisaluet ja kartoitusjälki hankealueella. Numerot kertovat kunkin kohteen arvion äänessä olleiden koiraiden määrästä.

Hankealueen kohteet ovat sammakkoeläimille suotuisia elinympäristöjä, ja lajeista viitasammakko on alueella Pohjois-Pohjanmaan rannikoseutujen tapaan kaikkein runsain. Ruskosammakoita eli tavallisia sammakoita alueella havaittiin vain yksittäisiä tai korkeintaan muutamia.

Kuva 3. Kasvillisuuspeitteinen kutupaikka alueen lounaisrajalla.

4 SUOSITUKSET

Viitasammakon elinympäristön säilymisessä olennaista on sen vesitalouden säilyminen muuttumattomana, mutta myös muut muutokset vedessä voivat olla lajille haitallisia, esim. kiitoaines- ja kemikaalikuormitus. Viitasammakko kutupaikka on yleensä matalassa vedessä, mutta vedenpinnan tulee pysyä riittävän korkealla mätimunien kehittymisen ajan. Vesialueiden pinnankorkeuden vaihtelu voi johtaa kosteikkojen kuivumiseen ja monimuotoisen reunavyöhykkeen pienenemiseen, ja sitä kautta kudun epäonnistumiseen.

Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikat ovat samalla alueella ja osin päällekkäisiä, ja lajin elinympäristöä onkin syytä tarkastella toiminnallisena kokonaisuutena lajille soveltuvissa elinalueen osissa. Tähän kokonaisuuteen kuuluu usein koko lähivaluma-alue. Tällöin maa-alueilta tulee tunnistaa niitä piirteitä, jotka ovat lajille keskeisimpiä (mm. kosteat metsänkohdat, ojanvarret ja painanteet) ja joita pyritään hankkeiden yhteydessä huomioimaan ja mahdollisuuksien mukaan säilyttämään. (Saarikivi, J. 2017)

Varsinaisia suojaetäisyyksiä lajille ei ole määritetty ja asiaa tulee tarkastella aina tapauskohtaisesti. Tässä tapauksessa ympäristön ollessa entistä avointa turvetuotantoaluetta ja siten muuttunutta ympäristöä, voinee noin 20 metrin suojaetäisyyttä pitää hyväksyttävänä. Hankealueelle sijoittuva lisääntymis- ja levähdyspaikka on avomaastossa eikä siinä ole esim. suojaavia pensaikkoja. Lisäksi tulee turvata lajin siirtymäreittien riittävä säilyminen lajille sopivien lisääntymis- ja levähdysalueiden välille.

Viitasammakon kohdalla on mahdollista tarkastella myös haitallisten vaikutusten lieventämistä rakentamalla lajille uusia lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. *Uusien lammikoiden kaivaminen on hyvä keino taata tai jopa edistää alueen sammakkoeläinpopulaation suojelutasoa ja tarvittaessa mahdollistaa muu toiminta lisääntymis- ja levähdyspaikan alueella tai lähellä sitä (Saarikivi, J. 2017).* Sopivien paikkojen valintaan, suunnitteluun ja rakentamiseen ajankohtaan tulee kiinnittää erityistä huomiota lajin vaatimukset huomioiden.

Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. Kieltoon voidaan hakea luonnonsuojelulain 83 §:n mukaista poikkeuslupaa alueelliselta ELY-keskukselta. Poikkeusluvan myöntämisen edellytyksenä on, että lajin suotuisa suojelutaso ei heikkene, hankkeella ei ole muuta toteuttamisvaihtoehtoa ja hanke on yhteiskunnan edun mukainen.

KIRJALLISUUS

Ympäristöministeriö 2017. Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt

Saarikivi, J. 2017. Viitasammakko (*Rana arvalis* – Nilsson 1842). – Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.): Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 90–96. Suomen ympäristö 1/2017.

Suomen ympäristökeskus, 2024. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. 2. korjattu painos. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 43 | 2023 Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki.

envineer.fi

